

Котова І. А.,
аспірант кафедри англійської філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ДИСКУРСИВНА ПОВЕДІНКА ГЕРОЯ ТА АНТИГЕРОЯ В АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ

Анотація. У статті герой та антигерой розглядаються як дискурсивні особистості. Їх дискурсивна поведінка є індикатором властивості їм системи цінностей і реалізується у наборі певних стратегій і тактик. Установлено, що для дискурсивної поведінки героя характерні стратегії домінування, дискредитації, переконання, зближення, підтримання автономії, дистанціювання та орієнтування, а для антигероя – стратегії домінування, дискредитації та маніпулювання. Виокремлено вербальні та невербальні засоби реалізації відповідних стратегій і тактик.

Ключові слова: антигерой, герой, дискурсивна особистість, дискурсивна поведінка, стратегія, тактика.

Постановка проблеми. Питома вага продукту США у глобальному культурному просторі постійно зростає [1, с. 36–37], і одним із наслідків цієї тенденції є виникнення нового типу міфології, нової героїки, пов'язаної з образом *супергероя*. Для супергероїв характерні наявність певної (інколи латентної) чесноти і системи загальноприйнятих позитивних цінностей та готовність їх захищати. З іншого боку, такі характеристики у значній мірі властиві й лиходіям (у термінах нашого дослідження – антигероям) через упевненість останніх у правильності власних вчинків [2, с. 16–17].

Водночас кінофілзм можна розглядати як особливий тип художнього тексту, створений колективним автором [3, с. 32]. Отже, кінодискурс є різновидом художнього дискурсу, де образи героя та антигероя значним чином розкриваються через їх мовленнєву діяльність та комунікацію з оточуючими. Таким чином, для всебічного дослідження засобів портретування відповідних персонажів доцільно звернути увагу на особливості їх комунікативної поведінки, маніфестованої за допомогою вербального та невербального коду в кінодискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасним науковим розвідкам властивий науковий інтерес до особистості, яка виражає себе у мові та мовленні, тобто мовної особистості (далі – МО) [4]. Так, досліджуються МО учасників різних типів дискурсів: політичного дискурсу [5; 6] або медіа-дискурсу [7], мовців певного віку (наприклад, дитини [8]) або статі [9].

Літературознавчий погляд на персонажа літературного твору як певну модель людини дає змогу розглядати його як самостійну особистість. Більш того, реконструювання такої «художньої моделі людини» містить перспективи для лінгвокультурологічного аналізу, оскільки окремі образи персонажів корелюють з національними концептосферами [10, с. 4, 183]. Персонажів художнього дискурсу можна розглядати як носіїв окремих свідомостей: «Автор стає супутником своїх героїв. Він не тільки виражає своє до них особисте ставлення: він починає розуміти та оцінювати дійсність крізь призму їх свідомості, але ніколи не зливаючись із ними» [11, с. 208]. Персонаж як мовець є за своєю сутністю соціальною людиною, ідеологом у певній мірі, оскільки його слова виконують функцію ідеологом та ви-

дображують певний світогляд [12, с. 146]. Так, наприклад, аналіз МО жінки у драматургії вікторіанської доби [13] дає змогу реконструювати відповідний культурно-специфічний гендерний стереотип відповідного часового періоду.

Враховуючи специфіку кінодискурсу як складної семіотичної системи, де поєднуються різні коди [3], уважаємо за доцільне розглядати героя та антигероя як дискурсивні особистості (далі – ДО). ДО визначається як «особистість, яка діє в континуальному комунікативному просторі і здатна поряд із мовним кодом використовувати й трактувати інші семіотичні коди залежно від типу дискурсивних відносин, у які вона включена в певні моменти спілкування» [14, с. 127]. Поняття ДО дає змогу уточнити поняття мовної особистості в тому, що воно акцентує індивідуальну здатність МО виявляти гнучкість у реакції на комунікативне оточення, а також враховувати компоненти мовного та немовного характеру, які є складовими комунікативного процесу та здатні впливати на його перебіг [14, с. 127]. Так, для аналізу взаємодії вербального та невербального (просодичного, кінесичного, проксемічного) кодів поняття ДО залучається у дослідженні дискурсивної поведінки сіблінгів [15], учасників міжкультурної комунікації [16] та мовця, що обманює співрозмовника [17].

ДО маніфестується у використанні певного набору стратегій та тактик для досягнення певної комунікативної мети. Поняття стратегії і тактики співвідносяться з поняттями мовленнєвої поведінки, тобто вербально вираженої частини комунікативної поведінки (яка є доступною для емпіричного спостереження та сприйняття адресатом зовнішнього виявлення комунікативної діяльності), та мовленнєвого вчинку, який розглядається як мотивована, умисна, адресована, контекстуально та соціально зумовлена комунікативна дія індивіда у ситуації мовленнєвої взаємодії, пов'язана з вибором та використанням мовних засобів відповідно до комунікативного завдання [18, с. 10]. Підґрунтям для формування стратегії є властива для мовця система цінностей, переконань, соціальних норм [19, с. 73]. Таким чином, доцільно припустити, що використання персонажем тієї чи іншої стратегії у художньому дискурсі є індикатором системи цінностей, яку автор пов'язує з образом відповідного персонажа.

Через безпосередній зв'язок між когнітивним планом стратегії, ціллю, певною «програмою», яку мовець складає задля досягнення бажаної мети під час комунікації, та вибором засобів для її реалізації дискурсивна стратегія визначається як «комунікативний намір мовця, сформований на підставі використання суспільного досвіду для власних індивідуальних потреб і бажань, і мовна об'єктивація цього наміру, що надає йому інтерактивного статусу через осмислення вербалізованого наміру усіма суб'єктами» [20, с. 85].

В рамках дослідження доцільно звернутися саме до дискурсивної стратегії, оскільки, на нашу думку, дискурсивність

стратегії визначається маніфестацією всієї сукупності лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів дискурсу як мисленево-комунікативного феномена, формами існування якого можуть виступати як діалог, так і монолог [21, с. 25, 28].

Метою статті є вивчення комунікативно-дискурсивного аспекту портретування героя та антигероя в американському кінодискурсі шляхом аналізу дискурсивної поведінки відповідних персонажів, актуалізованої у дискурсивних стратегіях і тактиках.

Матеріалом дослідження слугували дискурсивні фрагменти, відібрані методом суцільної виборки зі скриптів кінострічок, що відображують сучасну американську героїку: “The Dark Knight”, “Spider-Man”, “Superman: the Movie”, “The Avengers”, “Star Wars: Episode I – The Phantom Menace”, “The Matrix”.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтям дискурсивної стратегії є комунікативна настанова – базове для прагмалінгвістичних досліджень поняття, яке характеризує стратегію як знаряддя досягнення певних цілей [22, с. 246]. Відповідно до комунікативної настанови комуніканта у дискурсивній поведінці героя та антигероя було виділено такі стратегії: *домінування, дискредитація, переконання, зближення, підтримання автономії іншого, маніпулювання, дистанціювання та орієнтування*, які характеризуються різним ступенем залучення особистого простору адресата і різною (конфронтаційною, коопераційною чи нейтральною) дискурсивною спрямованістю.

Стратегії домінування та дискредитації в лінгвістиці також розглядаються як локальні стратегії глобальної стратегії конфронтації [23, с. 20]. Ми розглядаємо їх як конфронтаційно спрямовані стратегії.

Стратегія *домінування* властива дискурсивній поведінці героя і антигероя. Це пояснюється тим, що сюжет кінофільму найчастіше розгортається навколо конфліктної взаємодії центральних персонажів-антиподів, кожен з яких прагне здобути перемогу над іншим. В рамках дослідження для стратегії домінування виокремлено такі тактики: демонстрація своєї переваги (реалізована через підкреслення своєї упевненості та обізнаності за допомогою формул *I know, I can, I will* та лексем з позитивною конотацією: *expert, genius* тощо); спонування до дії (наказовий спосіб, в окремих випадках інтенсифікований просодичними засобами), порушення простору співрозмовника (переривання, недоречні коментарі та фамільярність, часто у поєднанні з проксемічним невербальним компонентом, який виявляється у порушенні комфортної дистанції або у небажаному для співрозмовника фізичному контакті); залякування (використання лексем з негативною конотацією для опису наслідків конфліктної взаємодії між персонажами: *time to die, misery, to finish smb., to piss smb. off* тощо).

У прикладі антигерої Зелений Гоблін з кінострічки “Spider-Man” розлучений тим, що герой Спайдермен відмовився перейти на його бік, і погрожує героєві та його коханій смертю (*death*) й стражданнями (*slow and painful*), інтенсифікуючи ефект багатократним повторюванням лексеми *misery*:

(1) *GREEN GOBLIN (CONT'D): Ahhh, misery, misery, misery. Again and again I've tried to make my case, but you won't oblige. Had you not been so determined, your sweetheart's death would have been quick and painless, but now, now that you've really pissed me off, I'll see to it that it's slow and... painful.*

(moving in for the kill)

...just...like...yours („Spider-Man”).

Використання стратегії домінування героєм ілюструє такий приклад. Герой Бетмен зі стрічки “The Dark Knight” під час бійки з антигероєм Джокером дізнається, що тому вдалося якось використати прокурора Гарві Дента, який є символом надії для усього міста через свою запевняту боротьбу зі злочинністю. Прагнучи отримати інформацію про те, що саме зробив Джокер, Бетмен демонструє йому свою панівну позицію в цій дискурсивній ситуації, реалізуючи домінування через вторгнення в особистий простір супротивника, виражене за допомогою невербального проксемічного коду (*nose to nose*):

(2) *THE JOKER: You didn't think I'd risk losing the battle for the soul of Gotham in a fist fight with you? You've got to have an ace in the hole. Mine's Harvey.*

(Batman hauls the Joker up, nose to nose.)

BATMAN: What did you do? („The Dark Knight”).

Застосування стратегії *дискредитації* також спостерігається як у антигероїв, так і у героїв, оскільки кожен з них уособлює цінності, проти яких виступає інший. Стратегія дискредитації реалізується у тактиках асоціювання з негативною дією або результатом (вербалізується за допомогою особистого займенника *you* у поєднанні з лексемами на позначення негативною оцінки: *monster, garbage who kills, threaten the safety* тощо), демонстрації неповаги (використання образливих номінацій: *freak, slime, slime-ball, creep, squealer* тощо, характеристик: *over grown, not complicated* та порівнянь: *ant, virus* тощо), глузування / іронії (використання засобів комічного).

Живання стратегії дискредитації ілюструє приклад. Антигерої Локі з кінострічки “The Avengers”, який планує захопити Землю та поневолити людство, відмовляється вести перемовини з Ніком Фьюрі, координатором загону героїв, покликаних зупинити агресію Локі. Конфронтаційна стратегія дискримінації в репліці антигероя представлена тактикою демонстрації неповаги. Він порівнює людство з мурахами (*ant*), зазначаючи, що точка зору мурахи не має жодного значення для чоботу, що його давить:

(3) *NICKFURY: We have no quarrel with your people.*

LOKI: An ant has no quarrel with a boot („The Avengers”).

До стратегій, підґрунтям яких є комунікативні настанови кооперативного характеру, відносимо стратегії *переконання, зближення та підтримання автономії іншого*. Такі стратегії характерні для дискурсивної поведінки героїв, які можуть поєднувати ці три стратегії в межах однієї комунікативної ситуації для максимальної гармонізації стосунків.

Стратегія *переконання* реалізується в тактиках надання поради (вербалізується через зазначення бажаної для мовця дії та мовленнєвих формул із різним ступенем залучення особистого простору адресата *you'd better, you should, I'd* тощо) та аргументації (надання пояснень для своїх дій чи бажаності дій адресата). Ілюстрацією обох тактик може слугувати приклад зі стрічки “Superman: the Movie”. Герой Супермен, який у повсякденному житті ховається за образом дружнього та трохи незграбного журналіста Кларка Кента, переймається, що його подруга та колега Лоїс Лейн, у яку він таємно закоханий, забагато палить, тому використовує стратегію переконання, щоб умовити її кинути шкідливу звичку. Тактика поради палити менше має форму стверджувального речення (*you smoke too much*). Попри імпліковане несхвалення, репліка героя не носить критичного характеру, оскільки, по-перше, його основною метою є турбота про кохану, а не надання оцінки її діям, по-друге, про це говорить реакція Лоїс, яка сприймає репліку саме як раду

(*I appreciate the advice*), але не вважає за потрібне до неї дослухатися, посилаючись на журналістське розслідування, яким їй необхідно зайнятися. Кларк зменшує інтенсивність залучення особистого простору Лоїс за допомогою фраз *I'm just thinking* та *if you don't mind*. Кларк також використовує тактику аргументації, говорячи Лоїс, що через паління її легені не в найкращому стані (*you should see what the inside of your lungs look like*):

(4) CLARK: *I'm just thinking that you smoke too much, if you don't mind my saying so. (she stares) Lois, you should see what the inside of your lungs look like.*

LOIS: *I appreciate the advice, okay? I've got a story to do („Superman: the Movie”).*

Дискурсивні стратегії зближення та підтримання автономії іншого корелюють з категорією ввічливості, зокрема мовленнєвими стратегіями позитивної та негативної ввічливості [24], а також стратегіями зближення й дистанціювання [25]. Але в дискурсологічних термінах поняття комунікативної настанови виходить за межі досягнення мовленнєвих цілей та поширюється на всю дискурсивну діяльність [22, с. 246]. Отже, вважаємо, що стратегії зближення та підтримання автономії іншого можуть як слугувати допоміжними стратегіями (мета-стратегіями) для реалізації кооперативної стратегії переконання (див. приклад (4)), так і виступати окремими стратегіями з власними комунікативними настановами.

Стратегія зближення у дискурсивній поведінці героя реалізується за допомогою тактик висловлення інтересу або розуміння (втілюється у питальних реченнях, що стосуються важливих для співрозмовника тем або згадування відповідних фактів, опису таких фактів за допомогою лексем *familiar, too*, фрази *you know*, розділових питальних речень тощо); демонстрації солідарності (лексеми на позначення згоди: *right, yes, surething* тощо); демонстрації схвалення або оптимізму (використання лексем з позитивною конотацією для опису особи адресата або його теперішньої чи майбутньої діяльності: *fan, hope, bright future, optimistic, safe, to love, to give credit* тощо); персоналізації та інтимізації відносин (уживання імен, прізвищ, неформальних звертань, використання проксемічної та кінесичної складової невербального коду тощо); надання деталей або пояснень (представлення конкретної інформації та оочних прикладів замість більш загальної інформації).

У прикладі з кінострічки “The Avengers” героїня Чорна Вдова (справжнє ім'я Наташа Романовф) прагне допомогти іншому героєві – докторові Беннеру – почуватись більш вільно та невимушено. Вона використовує стратегію зближення, реалізовану за допомогою тактик персоналізації та інтимізації відносин (неформальне прізвисько *Doc*), демонстрації оптимізму (використання дієслова *to love* для опису майбутніх вражень доктора від співпраці) та надання деталей (наочний приклад того, що докторові стане до вподоби, а саме найновітнішого устаткування лабораторії: *the toys*):

(5) NICK FURY: *Agent Romanoff, would you show Dr. Banner to his laboratory, please.*

(Natasha nods and walks off, leading Banner down the hall.)

NATASHA: *You're gonna love it, Doc. We got all the toys („The Avengers”).*

Стратегія підтримання автономії іншого у дискурсивній поведінці героя реалізується за допомогою тактик хеджингу (використання модальних слів, умовного способу та мовленнєвих формул, що знижують інтенсивність залучення особистого простору адресата: *if you don't mind, I guess, I think, well* тощо),

непрямої презентації інформації (евфемізів, безособових конструкцій тощо), формалізації відносин (уживання титулів, прізвищ, формальних етикетних мовленнєвих формул).

У наведеному далі прикладі найкращий друг Пітера Паркера, героя фільму “Spider-Man”, просить свого батька, голову великої корпорації, знайти для Пітера роботу. Батько готовий використати своє положення, щоб допомогти Пітерові, проте той відмовляється, знижуючи категоричність відмови за допомогою модального дієслова *couldn't* як реалізації тактики хеджингу:

(6) HARRY: *(to change the subject) Hey, Pete you're probably looking for work now. Dad, maybe you can help him find a job?*

(Peter shakes his head makes his way toward the kitchen)

PETER: *Oh, no. I appreciate it, but I'll be fine.*

OSBORN: *It's no problem. I'll make some phone calls.*

PETER: *No. I couldn't accept it. I like to earn what I get. I can find work („Spider-Man”).*

Наступною стратегією, характерною для дискурсивної поведінки антигероя, є стратегія маніпулювання. Комунікативною настановою в цьому випадку є «приховане від адресата спонування до прийняття рішень, необхідних ініціаторові для досягнення своїх власних цілей» [26, с. 404]. У дискурсивній поведінці антигероя така стратегія реалізується за допомогою тактик провокування на бажану реакцію (використання номінацій та фраз з емоційним забарвленням для апеляції до емоційної сфери співрозмовника), дозування інформації (стисле подання важливої інформації у короткій репліці та відмова надати подальшу інформацію), ухилення від прямої відповіді (відсутність прямого зв'язку між змістом запитання та відповіді), зазначення схожості або спорідненості та дистанціювання від інших (використання особових та присвійних займенників як маркерів внутрішньогрупової ідентичності), подання своєї думки як істини (використання лексичних одиниць із гіперсемою «істинність», «правильність», а також стверджувальних речень), пропонування вигоди (акцентування цінності, унікальності, виключності за допомогою лексичних одиниць із відповідними гіперсемами), покладання відповідальності на іншого (використання особових та присвійних займенників для створення асоціації з певними діями або наслідками, акцентуація ролі або наслідків дій співрозмовника за допомогою лексичних засобів на позначення провини або відповідальності), погрози (детальний опис ситуації з акцентуацією різних її аспектів за допомогою лексичних засобів, уживання лексичних одиниць із негативною конотацією для підкреслення небажаності такої ситуації для співрозмовника), удавання симпатії або позитивної оцінки (вибачення, самозасудження, використання лексичних одиниць з позитивною конотацією для експліцитного вираження схвалення). Тобто стратегія маніпулювання «маскується» під інші дискурсивні стратегії зі ступенем залучення особистого простору від максимального (покладання відповідальності на іншого) до мінімального (ухилення від прямої відповіді).

Прикладом може слугувати приклад з кінострічки “Star Wars: Episode I – The Phantom Menace”. Сенатор Палпатин прагне необмеженої влади над галактичною Республікою, проте йому необхідно для цього перемогти на виборах на посаду канцлера. Для досягнення своєї мети він, приховуючи свою справжню особистість, через підвладних йому політиків („The Trade Federation”) ініціював політичний та згодом військовий конфлікт на мирній планеті Набу. Діючий канцлер не зумів розв'язати конфлікт ефективно, тому було ініційовано

позачергові вибори, на яких було запропоновано кандидатуру Палпатина. Використовуючи тактику пропонування вигоди (*I will bring democracy, I will put an end to corruption, people will be freed*), сенатор мотивував сенат та особисто королеву Набу, чия підтримка була надзвичайно важливою для успіху, обрати його на посаду:

(7) CAPT. PANAKA: *Your Highness, Senator Palpatine has been nominated to succeed Valorum as Supreme Chancellor.*

PALPATINE: *A surprise, to be sure, but a welcome one. I promise, Your Majesty, if I am elected, I will bring democracy back to the Republic. I will put an end to corruption. The Trade Federation will lose its influence over the bureaucrats, and our people will be freed* („Star Wars: Episode I – The Phantom Menace”).

У дискурсивній поведінці героя було також виділено нейтральні стратегії *дистанціювання* та *орієнтування*, які характеризуються мінімальним ступенем залучення особистого простору адресата, оскільки спрямовані на безконфліктне розмикання або уникнення контакту або ж на здобуття більш широкого інформаційного контексту у незнайомій ситуації.

Стратегія *дистанціювання* реалізується за допомогою тактик самозахисту (вербалізується за допомогою заперечних конструкцій), ухиляння (зміна теми, проксемічна складова невербального коду) та стислого викладу інформації (короткі відповіді, номінативні речення). Ілюстрацією може слугувати такий приклад. Фанати героя Бетмена з кінострічки “The Dark Knight” намагаються допомогти йому у боротьбі зі злочинністю, вдягнувши схожі костюми та полюючи на дрібних злодюг. Їх спроби приводять до того, що Бетменові доводиться рятувати своїх помічників. Він намагається дистанціюватися від них та припинити контакт, використовуючи заперечну конструкцію з часткою *not*:

(8) “BATMAN”: *We’re trying to help you!*

BATMAN: *I don’t need help* („The Dark Knight”).

Стратегія *орієнтування* реалізується в тактиках розпитування (вербалізується за допомогою загальних та спеціальних запитань) та уточнення (перепитування, повтори окремих елементів отриманої інформації). У наведеному далі прикладі героя Нео з кінофільму “The Matrix” має пройти довгий шлях, перш ніж стати справжнім героєм. Він потрапляє у зовсім нове для себе комунікативне середовище, де йому треба швидко зорієнтуватися. Він намагається досягти своєї мети, ставлячи загальні та спеціальні (з питальним словом *what*) запитання Трінті – людині, яка колись вже мала схожий досвід:

(9) NEO: *Did you have to do this?*

TRINITY: *Yeah.*

NEO: *What did she tell you?*

TRINITY: *Lots of things.*

NEO: *Any of them true?* („The Matrix”)

Висновки. Аналіз дискурсивної поведінки героя та антигероя в американському кінодискурсі дав змогу виділити в ній стратегії *домінування*, *дискредитації*, *переконання*, *зближення*, *підтримання автономії іншого*, *маніпулювання*, *дистанціювання* та *орієнтування*. Перелічені стратегії характеризуються різним ступенем залучення особистого простору адресата і різною (конфронтаційною, коопераційною чи нейтральною) дискурсивною спрямованістю. Дискурсивній поведінці героя властиві стратегії *домінування*, *дискредитації*, *переконання*, *зближення*, *підтримання автономії*, *дистанціювання* та *орієнтування*, залежно від адресата та комунікативної ситуації. Для антигероя властиві стратегії *домінування*, *дискредитації* та *маніпулювання*.

Виокремлені стратегії реалізуються за допомогою набору відповідних тактик. Отже, стратегія *домінування* реалізується за допомогою тактик демонстрації своєї переваги, спонукування до дії, порушення простору співрозмовника, залякування. Стратегія *дискредитації* маніфестується у тактиках асоціювання з негативною дією або результатом, демонстрації неповаги, глузування / іронії. Стратегія *переконання* реалізується в тактиках надання поради та аргументації; стратегія *зближення* – у тактиках висловлення інтересу або розуміння, демонстрації солідарності, демонстрації схвалення або оптимізму, персоналізації та інтимізації відносин, надання деталей або пояснень; стратегія *підтримання автономії іншого* – у тактиках хеджінгу, непрямой презентації інформації, формалізації відносин. Стратегія *маніпулювання* реалізується за допомогою тактик провокування на бажану дію, дозування інформації, ухиляння від прямої відповіді, зазначення схожості або спорідненості та дистанціювання від інших, подання своєї думки як істини, пропонування вигоди, покладання відповідальності на іншого, погрози, удавання симпатії або позитивної оцінки. Стратегія *дистанціювання* реалізується за допомогою тактик самозахисту, ухиляння та стислого викладу інформації, а стратегія *орієнтування* – тактик розпитування та уточнення.

Перспективи дослідження вбачаємо в дослідженні дискурсивної поведінки інших ДО у кінодискурсі та інших типах художнього дискурсу.

Література:

- Ritzer G. Assessing McDonaldization, Americanization and Globalization / G. Ritzer, T. Stillman // *Global America?: The Cultural Consequences of Globalization* / [ed. by U. Beck, N. Sznajder, R. Winter]. – Liverpool : Liverpool University Press, 2003. – P. 30–48.
- Fingerth D. Superman on the Couch: What Superheroes Really Tell Us about Ourselves and Our Society / D. Fingerth. – New York ; London : Continuum, 2004. – 192 p.
- Слышкин Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М. : Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
- Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – 7-е изд. – М. : Изд-во ЛКИ, 2010. – 264 с.
- Петлюченко Н.В. Мовна особистість харизматичного політичного лідера в німецькому та українському апеллятивному дискурсі (зіставний аспект) / Н.В. Петлюченко // *Записки з романо-германської філології*. – 2009. – Вип. 23. – С. 172–180.
- Славова Л.Л. Мовна особистість політика у дзеркалі образно-асоціативного сприйняття: США – Україна / Л.Л. Славова // *Мовні і концептуальні картини світу*. – 2014. – Вип. 47 (2). – С. 335–345.
- Каптюрова О.В. Репертуар мовленнєвих тактик інтерв'юера (на матеріалі ток-шоу “Larry Kinglive”) / О.В. Каптюрова // *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. – 2012. – С. 141–148. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/43702/17-Kaptyurova2.pdf>
- Гусева Г.Г. Комічний дискурс мовної особистості дитини в сучасному лінгвокультурному просторі Великої Британії і США : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Г.Г. Гусева. – Х., 2013. – 20 с.
- Приходько Г.І. Особливості стратегій мовленнєвої комунікації чоловіків і жінок / Г.І. Приходько // *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. – 2014. – № 2. – С. 109–111. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2014/NV_2014_2/22.pdf.

10. Чурилина Л.Н. «Языковая личность» в художественном тексте / Л.Н. Чурилина. – 2-е изд., стереотип. – М. : Флинта : Наука, 2011. – 240 с.
11. Виноградов В.В. Избранные труды: О языке художественной прозы / В.В. Виноградов – М. : Наука, 1980. – 360 с.
12. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М.М. Бахтин. – М. : Художественная литература, 1975. – 504 с.
13. Морозова І.І. Мовна особистість жінки у драматургії вікторіанської доби / І.І. Морозова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. – 2009. – Вип. 11. – С. 644–649.
14. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі / Л.В. Солощук. – Х. : Константа, 2006. – 300 с.
15. Зверева О.Г. Комунікативні стратегії сблингів в англomовному сімейному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.Г. Зверева. – Х., 2014. – 258 с.
16. Котов М.В. Адаптивні стратегії полікультурної дискурсивної особистості в англomовному комунікативному просторі : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / М.В. Котов. – Х., 2014. – 264 с.
17. Рибалко М.М.-О. Вербальний та невербальний аспекти дискурсивної поведінки обманника (на матеріалі сучасної англomовної художньої прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / М.М.-О. Рибалко. – К., 2008. – 20 с.
18. Борисова И.Н. Русский разговорный диалог: Структура и динамика / И.Н. Борисова. – 3-е изд. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 320 с.
19. Сухих С.А. Речевые интеракции и стратегии / С.А. Сухих // Языковое общение и его единицы : сб. ст. – Калинин : Изд-во Калинин. гос ун-та, 1986. – С. 71–77.
20. Фролова І.С. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі : [монографія] / І.С. Фролова. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
21. Шевченко І.С. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність / І.С. Шевченко, О.І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : [кол. монографія] / за заг. ред. І.С. Шевченко. – Х. : Константа, 2005. – С. 21–28.
22. Фролова І.С. Дискурсивна стратегія як організуючий конституент вербально-соціальної інтеракції / І.С. Фролова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2009. – № 3. – С. 242–249.
23. Фролова І.С. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі : автореф. дис. ... докт. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / І.С. Фролова. – Х., 2015. – 36 с.
24. Brown P. Politeness: Some universals in language usage / P. Brown, S.C. Levinson // The discourse reader / [ed. by A. Jaworski, N. Coupland]. – 2nded. – London ; New York : Routledge, 2006. – P. 311–323.
25. Ларина Т.В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций / Т.В. Ларина. – М. : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 512 с.
26. Мизецкая В.Я. Особенности вербальной коммуникации в конфликтном дискурсе / В.Я. Мизецкая // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2012. – Т. 12. – С. 402–407.
27. Spider-Man (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pages.drexel.edu/~ina22/splaylib/Screenplay-Spider-Man.htm>
28. StarWars: Episode I – The Phantom Menace (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imsdb.com/scripts/Star-Wars-The-Phantom-Menace.html>
29. Superman: the Movie (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://scifiscripts.com/scripts/superman_I_shoot.txt
30. The Avengers (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imsdb.com/scripts/Avengers,-The-%282012%29.html>.
31. The Dark Knight (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pages.drexel.edu/~ina22/splaylib/Screenplay-Dark_Knight.HTM.
32. The Matrix (script) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imsdb.com/scripts/Matrix,-The.html>

Котова И. А. Дискурсивное поведение героя и антигероя в американском кинодискурсе

Аннотация. В статье герой и антигерой рассматриваются как дискурсивные личности. Их дискурсивное поведение является индикатором свойственной им системы ценностей и реализуется в наборе определенных стратегий и тактик. Установлено, что для дискурсивного поведения героя характерны стратегии доминирования, дискредитации, убеждения, сближения, поддержания автономии, дистанцирования и ориентирования, а для антигероя – стратегии доминирования, дискредитации и манипулирования. Определены вербальные и невербальные средства реализации соответствующих стратегий и тактик.

Ключевые слова: антигерой, герой, дискурсивная личность, дискурсивное поведение, стратегия, тактика.

Kotova I. The hero's and antihero's discursive behavior in American film discourse

Summary. The article considers the hero and antihero as discursive personalities. Their discursive behavior is indicative of their characteristic systems of values and takes the form of certain strategies and tactics. The hero's discursive behavior is represented by domination, discrediting, persuasion, establishing a closer relationship, supporting the addressee's autonomy, distancing, finding direction, while the antihero's typical strategies are domination, discrediting, and manipulation. The research looks into verbal and non-verbal means of implementing the corresponding strategies.

Key words: antihero, discursive behavior, discursive personality, hero, strategy, tactics.